

EKONOMSKA PRIVLAČNOST SREDNJEVEŠKEGA PIRANA ZA TUJE DOSELJENCE

Darja MIHELIC̃
Murnikova ulica 18, 1000 Ljubljana, Slovenija
e-mail: mihelic@zrc-sazu.si

IZVLEČEK

Srednjeveški Piran je bil privlačen za priseljence ali prehodne goste od drugod, zlasti iz drugih istrskih krajev in italijanskih dežel. Dejavní so bili v različnih gospodarskih panogah. Med premožnimi trgovci in finančnimi mogotci so se uveljavljali zlasti Benečani in Florentinci, medtem ko je bil med obrtniki močno zastopan furlanski element. Ilustracijo integracije tujih doseljencev v mestno poslovno, družbeno in družabno okolje ponazarjata florentinska družina Peroni in beneška družina Caviano.

Ključne besede: srednjeveški Piran, izvor priseljencev v srednjeveški Piran, vklapljanje priseljencev v piransko gospodarstvo, družina Peroni, družina Caviano

L'ATTRATTIVITÀ ECONOMICA DEL PIRANO MEDIEVALE PER GLI IMMIGRANTI ESTERI

SINTESI

Pirano medievale era attraente per gli immigrati o gli ospiti temporanei provenienti da altrove in particolare da altre città istriane e regioni italiane. Essi sono stati attivi in vari settori. Come ricchi mercanti e magnati finanziari furono conosciuti soprattutto i veneziani e fiorentini, mentre gli artigiani furono fortemente rappresentati dall'elemento friulano. Un esempio illustrativo d'integrazione dei migranti esteri nel contesto economico e sociale della città sono la famiglia fiorentina Peroni e la famiglia veneziana Caviano.

Parole chiave: Pirano medievale, le origini degli immigrati nel Pirano medievale, la commutazione degli immigrati nell'economia di Pirano, famiglia Peroni, famiglia Cavaiano

UVODNA MISEL

Če želimo raziskovati tuje prišlece in njihovo vlogo v mestu v starejših razdobjih, moramo najprej ugotoviti njihovo prisotnost v mestni sredini. Pri tem moremo uporabiti dva raziskovalna pristopa. Po enem poiščemo posamezne opazne, vplivne tuje priseljence v mestu in preverimo njihovo vklapljanje v mestno sredino, po drugem pa se lotimo raziskovanja množice tujih prišlecev v mestu in skušamo ugotoviti njihov vpliv in vlogo v mestnem okolju. Prvi pristop je zaradi ohranjenih vrst zgodovinskih zapisov, med katerimi prevladujejo listine, primeren za t.i. celinska mesta, drugi pa je zaradi drugačnega ohranjenega pisnega gradiva možen za mediteranski tip mest (Vilfan, 1974a, 1974b, 1975). V slednjih so se ob listinah ohranili zapisi v obliki notar-skih (in podobnih) sešitkov s povzetki množice drobnih vsakdanjih poslovno-pravnih dogovorov, v katerih so seveda udeleženi tudi tujci. Tovrstnih virov celinska mesta ne poznajo. Zaradi različnih tipov virov so primerjalni pristopi možni predvsem znotraj posameznega od obeh tipov (celinskih oz. mediteranskih) mest.

Ogledati si želimo mediteranski srednjeveški Piran ob uporabi drugega pristopa k raziskavi. V piranskih notar-skih in vicedominskih kodeksih (ob listinskih virih) pred sredo 14. stoletja zasledimo živahen pretok tujcev oz. tujih doseljencev. Za srednjeveško mesto so bili tujci vsi, ki so živeli zunaj območja, ki ga je mesto neposredno obvladovalo in upravljalo – tako prebivalci podeželja, kot drugih mest, ne glede na oddaljenost. Med njimi so bili nekateri prehodni gostje, drugi so se v mestu ustalili. Večje število tujcev iz nekega kraja, ki jih srečujemo v Piranu, kaže na obstoj močnejših povezav Pirana s tem krajem. Deleža tujcev v celotni piranski populaciji z razpoložljivimi podatki sicer ni mogoče natančno ugotoviti, toda pogled na strukturo porekla tujcev, ki so se pred sredo 14. stoletja mudili ali živeli v Piranu, kaže zanimivo simetrijo: v ravnovesju so bili prišleci iz Istre in tisti iz italijanskih dežel. S po 47 % udeležbo so v strukturi tujcev v Piranu skupaj zavzemali dobrih devet desetih. Res pa so prišleci iz italijanskih dežel praviloma morali premostiti do Pirana večjo razdaljo, kot tisti iz Istre. Njihov visok delež med piranskimi tujci izkazuje na eni strani daljnosežnost same piranske privlačnosti, na drugi pa potrjuje trditve Ferda Gestrina, ki je že v disertaciji – obranil jo je 1960, objavil pa pet let kasneje (Gestrin, 1965) – kot prvi opozoril in pokazal na številčnost in pomen trgovskih in migracijskih povezav slovenskih krajev s kraji na zahodni obali Jadrana. Med premožnimi trgovci in finančniki so se v Piranu uveljavljali zlasti Benečani in Florentinci, medtem ko so bili med obrtniki močno zastopani prišleci iz Furlanije. Doseljenci iz severnega in severovzhodnega zaledja Istre ter oni z vzhodne obale Jadrana in njenega zaledja so med tujci v Piranu zavzemali le slabo petnajstino. S po 3 %, ki sta jih predstavljali med tujci v Piranu, sta bili tudi ti dve skupini med seboj uravnovešeni. 1 % je bilo

v Piranu prišlecev od drugod (Mihelič, 1985, 144–148). Pomen severnega in severovzhodnega zaledja je bil v tedanjih prometnih povezavah še neznaten, je pa naraščal. Enako moremo trditi tudi za število doseljencev iz Dalmacije in Hercegovine (Krivokapič, Perošević, 2016). Priseljevanje v Istro sta spodbujali beneška kolonizacijska politika ter turška nevarnost (Schiavuzzi, 1901; Bertoša, 1978; 1986, 59–60; 1995, 61–64; Darovec, 1995, 2002; Ivetic, 1997, 84, 89–90; 1999, 63–70). Na Piranskem se je okrog srede 15. stoletja naselilo več skupin Morlakov.

Piran je imel močnejše stike z bližnjimi in vplivnejšimi območji, z bolj oddaljenimi in manj pomembnimi pa šibkejše. Zaradi beneškega hegemonističnega položaja so v Piranu imeli velik vpliv Benečani, iz ostalih krajev pa so v Piran prihajali številni prišleci iz sosednjih Izole in Kopra, opazni pa so bili tudi tovrstni stiki s Trstom, Miljami, Bujami in Umagom. Šibkejše, a opazne zveze je imel Piran z istrskimi kraji Sv. Ivan, Sipar, Momjan, Grožnjan, Motovun, Lovrečica, Novigrad, Poreč, Rovinj, Pulj, Barban, onstran Tržaškega zaliva in Jadrana pa s kraji Prosek, Gradež, Caorle, Treviso, Padova, Chioggia, Rimini in Firenze. Tostran Jadrana je imel Piran močnejše stike z Zadrom, v severnem zaledju Istre pa z Gorico.

TUJI PRIŠLECI V PIRANSKEM GOSPODARSTVU

Vklapljanje tujcev v mestno poslovno sredino je razvidno iz njihove prisotnosti v različnih gospodarskih dejavnostih v Piranu. Gospodarstvo srednjeveških mest je v osnovi temeljilo na neagrarnih dejavnostih, obrti, trgovini in denarstvu. Mediteranska mesta pa so za razliko od celinskih obvladovala tudi pas okoliškega zaledja, kjer se je prebivalstvo ukvarjalo s kmetijskimi dejavnostmi, v obmorskih mestih tudi z ribištvom in solarstvom.

Obrt

Lastniške pravice in koristi od obrtnih (vode, mlini, krušne peči, torklje, delavnice kožarskih strok) in gostinskih obratov na Piranskem so uživali številni zasebniki, med katerimi izstopajo predstavniki mestne gosposke. Dve petini zasebnikov, ki so razpolagali z lastniškimi pravicami nad piranskimi **mlini**, sta bili tujega porekla. Na Piranskem je imelo mline več Koprčanov (npr. VK 2, f(olio) 88v(erso)), prebivalec Milj, ki je bil po poreklu iz Kaštela (VK 8, f. 139v). Kot zastavo je sprejel mlin prebivalec Trsta (VK 7, f. 48), enako prišlec iz Verone (VK 7, f. 48–48v). V petdesetih letih 13. stoletja se kot lastnik mlina omenja Benečan (listina 1258, 25. 5., Piran; CP I, št. 100). Mline je na Piranskem imelo več Bujčanov (VK 8, f. 139v), med njimi doseljenec iz Buzeta (VK 6, f. 190v–191) in prebivalec Momjana (VK 7, f. 48). V taki zvezi moremo omeniti tudi dva predstavnika goriške grofije iz Cerovice (CP II, št. 3 (A)). Tuje poreklo

je opazno pri slabi petini lastnikov **krušnih peči**; bili so iz Poreča (NK 2, f. 1v; Mihelič, 1986, št. 7), severnega zaledja Istre (priimek lastnika je Carentanesius, NK 2, f. 17v; Mihelič, 1986, št. 198) in Firenc (NK 2, f. 16v; Mihelič, 1986, št. 186, prim. NK 2, f. 46; Mihelič, 1986, št. 565). O tujem lastniku **torklje** moremo govoriti pri zdravniku, ki je živel in služboval v Šibeniku (VK 2, f. 23). V taki zvezi se omenjata dva člana beneške družine Caviano (VK 2, f. 40v; VK 5, f. 81v). Delež in struktura tujcev med lastniki obrtniških delavnic kožarskih strok in med lastniki gostiln se verjetno ujema s strukturo tovrstnih obrtnikov oz. gostilničarjev.

Glavni nosilci nekaterih obrtnih panog so bili večkrat tuji doseljenci. Med zabeleženimi obrtniki pred sredo 14. stoletja znaša celokupni seštevek tistih, pri katerih je očitno tuje poreklo, dobri dve petini (42 %). Deleži tujcev v posameznih obrteh zaradi premajhnega števila podatkov močno nihajo. Pri majhnem številu znanih obrtnikov bi vsaka nova omemba povzročila veliko spremembo deleža. Pri takih obrteh so odstotkovni deleži tujcev nezanesljivi. Bolj zanesljivi pa so podatki o tistih obrteh ali skupinah obrti, za katere zasledimo omembe vsaj petnajstih obrtnikov (mlinarji, peki, mesarji oz. obrtniki prehrabnenih strok kot skupina), usnjarskih oz. čevljarjih (v skupini obrtnikov kožarskih strok), krojačih (in obrtnikov tekstilnih strok), zidarjih (in obrtnikov gradbenih strok), sodarjih (in obrtnikov lesnih panog). Med naštetimi evidentiranimi obrtniki je delež tujcev nihal med osmino in tremi četrtinami.

Delež in poreklo tujih obrtnikov sta se po panogah razlikovala. Med obrtniki **prehrabnenih strok** je delež tujcev predstavljal četrtino (28 %). Skoraj polovica (48 %) mlinarjev je bila tujega izvora: iz drugih istrskih krajev: Koper (NK 13, f. 14; Mihelič, 2006, št. 151), Sv. Ivan (VK 2, f. 232v), Momjan (VK 6, f. 135), Buje (VK 2, f. 229), Motovun (listina 1305, 20. 4., Piran; CP II, št. 13), Sovinjak (VK 6, f. 135), iz severnega zaledja (Vipava, VK 8, f. 45), iz Furlanije (Humin, VK 2, f. 198) ter iz krajev onstran Jadrana: Treviso (VK 2a, f. 50v), Padova (VK 2, f. 246v), Verona (VK 2a, f. 16), Fermo (VK 4, f. 222v). Med peki je delež tujcev znašal osmino (12 %), izhajali pa so iz Trsta (VK 2, f. 18v), Furlanije (VK 6, f. 158) in Benetk (VK 2a, f. 33v). V mesarskem poslu se je udeleževala dobra četrtina (26 %) tujih prišlecev iz krajev Izola (VK 2a, f. 46), Koper (VK 2, f. 107v), Trst (VK 2a, f. 53v) in Benetke (NK 13, f. 8v; Mihelič, 2006, št. 89). Med poklicnimi oljarji in delavci v torkljah, ki so številčno zaostajali za obrtniki drugih prehrabnenih panog, najdemo prišleca iz Rodika (VK 2a, f. 5v) in Reke (VK 2a, f. 77). Med tistimi, ki so se ukvarjali z **usnjarsko-čevljarjsko stroko**, je delež tujcev znašal dobri dve petini (43 %), če pa tem obrtnikom pridružimo še krznarje, je bil delež tujcev med tovrstnimi obrtniki malenkost nižji (42 %). V Piranu so se kot usnjari in čevljarji udeleževali ljudje, katerih bližnje poreklo je vodilo v kraje ostale Istre: Trst (NK 13, f. 1v; Mihelič, 2006, št. 7), Izola (listina 1333, 29. 8., Piran; CP II, št.

98), Umag (VK 1, f. 98), Novigrad (VK 2, f. 223), Rovinj (VK 2, f. 62v), Dvigrad (CP II, št. 75), Bale (VK 4, f. 55). Tem naj od južnejših krajev vzhodne obale Jadrana pridružimo še Šibenik (VK 5, f. 116v). Od severovzhodnega zaledja je bila v taki zvezi zastopana Ljubljana (VK 7, f. 89). Izredno veliko je bilo prišlecev iz Furlanije (VK 1, f. 137v) in krajev Zagrad (VK 4, f. 3), Videm (VK 2a, f. 77), Maiano (VK 6, f. 28), Ragogna (VK 4, f. 93), Portogruaro (VK 2, f. 108v). Niti teh obrtnikov so vodile v Benetke (listina 1283, 3. 8., Piran; CP I, št. 172), Marostico (VK 4, f. 58v), Padova (NK 13, f. 39v; Mihelič, 2006, št. 357, prim. NK 13, f. 47v–48; Mihelič, 2006, št. 394), Verono (VK 2, f. 163v). Med krznarji, ki jih je bilo občutno manj kot predstavnikov usnjarsko-čevljarjske stroke, omenjajo viri prebivalca Buj, ki je po poreklu izhajal iz Vidma (VK 8, f. 162) in dva doseljenca iz Furlanije (VK 1, f. 146v; VK 8, f. 160v). Tujega izvora je bila polovica (50 %) obrtnikov krojaške stroke oz. slaba polovica (45 %) vseh obrtnikov **tekstilnih strok**. Tuji krojači so bili iz krajev Koper (VK 8, f. 128v), Buje (VK 1, f. 68v), Poreč (VK 1, f. 117v), Bale (VK 2, f. 114v) v Istri, iz Furlanije (VK 8, f. 191) in kraja Krmin (VK 8, f. 220v) ter iz južnejših italijanskih mest Treviso (VK 2, f. 162v), Padova (CP I, št. 143), Vicenza (NK 13, f. 3; Mihelič, 2006, št. 24), Este (VK 4, f. 74; CP II, št. 92), S. Arcangelo (v Markah?) (VK 2a, f. 52). Redki znani klobučarji so bili tujci iz Siparja (NK 2, f. 17; Mihelič, 1986, št. 191) in Čedadada (VK 1, f. 26v; VK 2a, f. 113v). Med obrtniki **gradbenih panog** sta bili tujega porekla dobri dve petini (43 %) zidarjev. Če zidarjem pridružimo še znana kamnoseka – domačina, se delež tujcev med gradbeniki zmanjša na 41 %. Bili so iz istrskih krajev Koper (VK 2, f. 203v), Izola (NK 9, f. 2; Mihelič, 2016, št. 8), Buje (VK 7, f. 48v–49; CP II, št. 125), Motovun (CP I, št. 204), iz furlanskega Conegliana (VK 2, f. 237), iz Trevisa (VK 4, f. 132) in Coma (VK 2, f. 201v). Med **kovinarskimi** obrtniki so tuji doseljenci predstavljali slabo tretjino (31 %). Viri omenjajo kovače iz Kopra (NK 13, f. 16v; Mihelič, 2006, št. 172) v Istri, iz Pivke (VK 2a, f. 15v) in Ljubljane (VK 8, f. 192) (severovzhodno zaledje) ter iz Benetk (CP II, št. 71). Med orožarji in zlatarji so se pojavljali Benečani (VK 8, f. 145v; listina 1258, 25. 5., Piran; CP I, št. 100). Približno sedem desetih (69 %) sodarjev oz. malo večji delež (72 %) **obrnikov** vseh **lesnih strok** je bilo tujega izvora. Večina tesarjev je izvirala iz Benetk (VK 2, f. 219), nekateri so bili iz Padove (CP II, št. 157), Čedadada (VK 7, f. 88), Furlanije (S. Daniele, VK 2, f. 5v). Med smolarji je bilo sedem desetih (70 %) tujcev, večinoma iz Benetk (NK 13, f. 42; Mihelič, 2006, št. 366), nekateri so izhajali iz Mazzorba (VK 4, f. 50v) pri Benetkah ter iz Kopra (NK 2, f. 3v; Mihelič, 1986, št. 28) in Pulja (VK 8, f. 40) v Istri. Sodarji so izvirali iz Oprtlja (VK 4, f. 155), Lovrana (VK 6, f. 119v), Kopra (VK 2, f. 4) in Trsta (listina, 1330, 15. 6., Trst; CP II, št. 70) v Istri, iz Furlanije (NK 13, f. 14v; Mihelič, 2006, št. 155) in kraja S. Daniele (VK 2, f. 5v), pa tudi iz mest Padova (listina, 1330, 15. 6., Trst; CP II, št. 70) in Rimini (listina 1334, 9. 1., Piran; CP

II, št. 105). Izdelavo obročev za sode so imeli v rokah samo Benečani iz Murana (npr. Albertin Cauaça, VK 2, f. 133v), znani izdelovalec košar pa se je iz Benetk priselil v Koper (VK 1, f. 107). Poreklo tujcev, ki so se udeleževali v drugih obrtnih panogah je bilo sledeče: lončar – skodeličar je bil Benečan (VK 1, f. 92v); med brivci je delovalo nekaj tujcev iz Benetk (VK 2a, f. 32v) in Padove (VK 1, f. 22); slikar je bil Bolonjčan, ki je prebival v Benetkah (VK 2, f. 65v; CP II, št. 4 (A)).

Gostinstvo

Med gostilničarji je delež tujcev iz Buj (VK 2, f. 218) v Istri, iz Furlanije (VK 2, f. 218v) in Toskane (NK 3, f. 14v; Mihelič, 2016, št. 222) znašal manj kot desetino. Tudi gostišča so vzdrževali domačini, včasih pa posamezniki iz Benetk (VK 6, f. 191v) in Padove (VK 1, f. 12), eden od imetnikov gostišč je prebival v Novigradu (VK 1, f. 111v). Slovansko poreklo moremo slutiti pri dvajsetini obrtnikov, tudi med delavci v gostinstvu jih skoraj ni.

Trgovina

Trgovsko poslovanje moremo deliti na zunanjo in notranjo trgovino, zunanja je bila grosistična, notranja pa trgovina na drobno. Zasebni nosilci zunanje trgovine Pirana so bili poklicni trgovci, po poreklu domačini in tujci, delež Slovanov je bil med njimi nezaten. Prehodni tujci in tuji doseljenci so bili močnejše zastopani med preskrbovalci Pirana z žitom, živino in živinorejskimi proizvodi in tkaninami, pa tudi med prodajalci piranske soli. Trgovci tujega porekla so se udeleževali v nakupu piranskega vina, olja in soli (z namenom izvoza). V **grosistični** dobavi žita v Piran so sodelovali številni tuji zasebniki in tuje družbe. Izvor poslovnežev, ki so po naročilu ali samostojno dostavljali ali financirali dobavo večjih količin žita za Piran, je pogosto vodil v druge kraje: Trst (VK 6, f. 215), Buje (VK 2a, 29), Dvigrad (Minotto, 1896–1897, 14), Pulj (listina 1327, 18. 5., Piran, CP II, št. 66) v Istri, Gorica (VK 4b, f. 175v) in Ljubljana (VK 2a, f. 22v) v istrskem zaledju, Maiano (VK 4, f. 14) v Furlaniji, v priobalna mesta zahodnega Jadrana: Latisana (VK 5, f. 59v), Caorle (NK 1, f. 43v; Mihelič, 1984a, št. 520), Benetke (VK 5, f. 58), Chioggia (VK 5, f. 45), Ravenna (VK 11, f. 28), Rimini (VK 8, f. 40), Fano (NK 6, f. 24–24v; Mihelič, 2002, št. 168), Ancona (listina 1335, 30. 5., Piran; CP II, št. 114), Barletta (listina 1338, 3. 12., Piran; CP II, št. 142) ter v Bologno (VK 11, f. 28) in Firence (VK 7, f. 180v). Tuje družbe, ki so Pirančanom dobavljale žito, pa so bile iz Firenc in Benetk. Med dobavitelji oz. prodajalci živine in živinorejskih proizvodov v Piranu so trgovci tujega porekla predstavljali kako četrtno, delež Slovanov med tovrstnimi prodajalci pa je znašal osmino. Tuji prodajalci živine so izvirali iz istrskih krajev Trst (VK 6, f. 100), Izola (VK 2a, f. 58v), Buje (VK 2, f. 154), Vodnjan in Pulj (VK 8, f. 147–174v). Severno in severovzhodno zaledje sta v taki zvezi pred-

stavljali Gorica (VK 2a, f. 52) in Ljubljana (VK 1, f. 127v). Nekateri dobavitelji oz. prodajalci živine so izvirali iz Maiana (VK 2a, f. 23) v Furlaniji, dalje iz Benetk (VK 4, f. 48), iz bližnje Pelestrine (VK 5, f. 59) ter iz Firenc (VK 2a, f. 50). Med prodajalci mesa sta se udeleževala florentinski finančnik (VK 8, f. 158–169) in doseljenec iz Trsta (VK 2a, f. 77v). S kožami so kupčevali doseljenec iz Izole (VK 1, f. 164v), Firenc (VK 2a, f. 48, prim. NK 14, f. 9v), prišlec s Cresa (Minotto, 1894, 6) iz Šibenika (Minotto, 1897–1898, 244). Priimek Carentanesius (NK 1, f. 24; Mihelič, 1984a, št. 258) pri enem od prodajalcev kož morda nakazuje njegovo poreklo in iz severnega zaledja Istre. Med dobavitelji sira v Piran in Istro so bili tuji prišleci iz Trsta (VK 1, f. 29v–30), Benetk (VK 2a, f. 62v), Firenc (VK 1, f. 42v; CP II, št. 52, prim. listina 1301, 14. 11., Piran; CP II, št. 2) ter s Cresa (Minotto, 1894, 6) in iz Šibenika (VK 4, f. 70). Dobavitelji čebeljih proizvodov, medu in voska, so bili redno tuji iz krajev Umag, Brtonigla, Novigrad, po poreklu pa so se v te kraje doselili iz Izole (v Umag) (VK 6, f. 100), Sorbarja (v Brtoniglo) (VK 8, f. 66–66v), Buj (v Brtoniglo) (VK 8, f. 61v), Reke (v Novigrad) (VK 2, f. 83v). Četrtno do tretjine preskrbovalcev Pirana s **tkaninami** so sestavljali trgovci tujega porekla iz Caorla (NK 1, f. 38; Mihelič, 1984a, št. 400), Furlanije (VK 2, f. 52v) ter Humina (VK 2, f. 6), iz Benetk (NK 2, f. 21; Mihelič, 1986; št. 231, sl.) in Firenc (VK 4, f. 25), kot tudi iz Momjana (VK 1, f. 163) in notranjosti Istre. Tudi dobra četrtnina grosističnih kupcev in izvoznikov piranskega **vina** je bila tujcev. Precej je bilo med njimi Istranov iz krajev Trst (NK 14, f. 1v), Koper (VK 8, f. 140v), Izola (VK 2a, f. 52), Dvori (VK 6, f. 83v, prim. CP II, št. 73), Sv. Ivan (VK 2a, f. 25), Umag (VK 1, f. 80), Lovrečica (VK 1, f. 6v), Novigrad (VK 6, f. 102v), Poreč (VK 7, f. 149v), Momjan (VK 7, f. 48), Buje (VK 1, f. 164v), Grožnjan (VK 2a, f. 35v), Pazin (VK 6, f. 61v), Rovinj (VK 2a, f. 111v), Bale (VK 11, f. 55), Vodnjan (VK 11, f. 10v–11), Pulj (VK 1, f. 3v); iz Proseka (VK 1, f. 47) in Gorice (VK 6, f. 79v) na severu; iz Furlanije (VK 2a, f. 96v) in krajev Videm (VK 2, f. 4), Humin (VK 2, f. 198), Maiano (VK 2, f. 108), Conegliano (VK 4, f. 226); iz mest onstran Jadrana: Gradež (NK 13, f. 17v; Mihelič, 2006, št. 185), Oglej (NK 2, f. 14v; Mihelič, 1986, št. 149), Marano (VK 1, f. 53), Carlino (VK 6, f. 85), Latisana (NK 13, f. 14v; Mihelič, 2006, št. 156), Caorle (VK 6, f. 188), iz Benetk (VK 1, f. 5v) in okoliških krajev Torcello (VK 1, f. 40), Mazzorbo (VK 11, f. 55), Murano (VK 2, f. 140v), Poveglia (VK 8, f. 218), Pelestrina (VK 2a, f. 31v), dalje iz krajev Padova (NK 13, f. 30; Mihelič, 2006, št. 297), Chioggia (VK 2, f. 199), Monselice (VK 1, f. 16v, prim. VK 1, f. 55), Verona (VK 2a, f. 25), Ferrara (VK 8, f. 237v), Bologna (VK 1, f. 58), Rimini (VK 2a, f. 31v), Firence (VK 8, f. 54v) ter iz še bolj oddaljenih krajev Como (VK 2a, f. 60v), Milano (NK 13, f. 9; Mihelič, 2006, št. 95), Tortona (VK 2, f. 89v), Servalle (VK 8, f. 173). Dalmatinsko obalo je v taki vlogi zastopal Dubrovnik (VK 1, f. 84). Delež tujcev je med odjemalci piranskega **olja** znašal slabo četrtno. Kupci

olja so bili po svojem izvoru vezani na kraje: Milje (NK 5, f. 5; Mihelič, 2009, 59, št. 58), Buje (VK 2, f. 61) in Oprtalj (VK 8, f. 212) v Istri, na bolj oddaljena furlanska Humin (VK 2, f. 130v) in S. Daniele (VK 4, f. 49, prim. VK 2, f. 5v), na Caorle (NK 2, f. 31v; Mihelič, 1986, št. 354), Benetke (listina 1264, 18. 9., Benetke; CP I, št. 116), Chioggio (listina 1264, 19. 9., Benetke; CP I, št. 117), Padovo (VK 1, f. 22), Rimini (VK 4b, f. 140), Firenze (NK 2, f. 28v; Mihelič, 1986, št. 297, prim. NK 2, f. 1; Mihelič, 1986, št. 1), od posebej omenjenih pokrajin pa na Furlanijo (VK 2, f. 130v) in Tridentinsko škofijo (VK 5, f. 117v). Med kupci **sol**i je bila približno polovica tujcev iz krajev Izola (NK 14, f. 5v), Koper (NK 14, f. 6), Milje (VK 8, f. 205v–206) v Istri, iz furlanskega Čedadu (VK 8, f. 234), Vidma (NK 13, f. 13v; Mihelič, 2006, št. 145), iz Devina (VK 7, f. 30), Gradeža (Minotto, 1894, 253), Padove (VK 2a, f. 39) in Verone (VK 2a, f. 21). Poreklo trgovcev ob navedbi smeri njihovih potovanj nakazuje niti uvozne in izvozne trgovine Pirana, kakor tudi izvor tujega blaga, ki se je trošilo v Piranu, ter pot domačih proizvodnih presežkov, špekulativno pa tudi možnosti migrantskih tokov v in iz Pirana.

V notranji **trgovini na drobno** so bili **prodajalci** domačih oz. okoliških presežkov proizvodnje večinoma domačini, ustaljeni doseljenci in okoličani. Njihova slika variira glede na vrsto blaga. Četrtnina prodajalcev manjših količin žita je prišla ali le izvirala iz drugih krajev: iz istrskih Trst (VK 1, f. 127), Milje (VK 2, f. 55v), Koper (VK 2a, f. 93), Izola (VK 2, f. 210), Pomjan (VK 2a, f. 7v), Lopar (VK 1, f. 44), Popetre (VK 2a, f. 20v), Sv. Ivan (VK 1, f. 11v), Umag (VK 1, f. 18), Lovrečica (VK 2a, f. 110), Momjan (VK 2, f. 32v), Buje (VK 1, f. 2v), Grožnjan (VK 2, f. 210v), Sovinjak (VK 2, f. 237), Buzet (VK 6, f. 205v), Vižinada (VK 2, f. 32v), Motovun (VK 2, f. 55v), Poreč (NK 13, f. 21; Mihelič, 2006, št. 217), Svetvinčenat (VK 4, f. 4v), Barban (VK 2a, f. 11), Sv. Jakob (?) (VK 2a, f. 8v), pa tudi iz krajev onstran Tržaškega zaliva: Prosek (VK 1, f. 1v), Devin (VK 2, f. 178v), Tržič (VK 2, f. 232), Gradež (VK 2a, f. 82), Portogruaro (VK 2, f. 221v), iz Furlanije (VK 7, f. 4) in krajev Ragogna (VK 2a, f. 111), Verona (VK 2a, f. 43v). Iz severovzhodnega zaledja Istre najdemo med njimi prišlece iz Gorice (VK 2, f. 191v), Pivke (VK 2a, f. 14) in Ljubljane (VK 2a, f. 11v). Našteti kraji nakazujejo izvor žita, ki je ob grosistični dobavi in proizvodnji domačega zaledja dopolnjevalo piransko žitno preskrbo. Poreklo tega žita ne odstopa od porekla žita, ki so ga dobavljali v Piran grosistični trgovci, a gre tu za manj oddaljene kraje, pri kaki četrtni moremo sklepati na slovansko poreklo. Tuje poreklo je pri prodajalcih **vina** redko, vodi v druge istrske kraje, redko v severno in severovzhodno zaledje, v Furlanijo, prek Jadrana in v Dalmacijo. Podobno je s tujimi prodajalci **olja**, kjer ni prisotno severno in severovzhodno zaledje. Med prodajalci vina in olja je malo Slovanov. Med prodajalci **sol**i je znašal delež tujcev in tujih doseljencev skoraj tri četrtnine. Številni so bili prišleci (solinarji) iz Kopra (NK 14, f. 5v) in Paga (VK 2a, f. 21v), posamezni

prodajalci so bili iz Milj (VK 2, f. 236v), Izole (VK 2, f. 42v) in Pulja (NK 6, f. 73; Mihelič, 2002, št. 574) v Istri, iz Vipave (VK 7, f. 30) v severovzhodnem zaledju, iz Zadra (NK 14, f. 6) in Dubrovnika (VK 2, f. 62) v Dalmaciji ter iz Chioggie (VK 2a, f. 39v), Ferrare (VK 8, f. 245) in Firenc (NK 13, f. 13v; Mihelič, 2006, št. 145) onstran Jadrana. Delež Slovanov med prodajalci soli je znašal sedmino.

Slika **odjemalcev** predmetov notranje piranske menjave je pisana. Odjemalci žita so bili v veliki večini domačini, tujega porekla ni bila niti desetina kupcev žita. Večinoma je šlo za doseljence v Piran, prišli so iz Istre, iz severnega in severovzhodnega zaledja Istre, iz Furlanije, krajev onstran Jadrana in Dalmacije. Med kupci živine in živinorejskih dobrin so se ob domačinih pojavljali prišleci iz drugih istrskih krajev, iz furlanskih in nekaterih krajev onstran Jadrana, izjemno iz severovzhodnega zaledja Istre (npr. VK 6, f. 207, kupec iz Loža). Predstavljali so kako četrtno kupcev tovrstne robe, delež Slovanov pa ni znašal niti desetine odjemalcev živinorejskih proizvodov. Osmina odjemalcev tkanin je bila tujega porekla iz drugih istrskih krajev, iz Furlanije, iz Benetk in nekaterih drugih krajev onstran Jadrana, eden kupcev je bil doseljenec iz Dubrovnika (VK 1, f. 61v). Med drobnimi potrošniki piranskega vina ni delež tujcev znašal niti desetine, bili pa so večinoma iz drugih istrskih krajev, posamezniki so bili iz severnega zaledja Istre, iz Furlanije, krajev onstran Jadrana in Dalmacije (Mihelič, 1985, 92–141).

Denarno poslovanje

Piransko denarno poslovanje (Mihelič, 1985, 148–155) se je odvijalo v dveh oblikah: v grosistični izposoji potrebnih denarnih sredstev od zunaj in v drobnem posojanju denarja zasebnikom znotraj piranskega območja. Za nemoteno blagovno-denarno poslovanje je Piranu primanjkovalo denarja. Pirančani so najemali posojila od tujih kreditorjev. Del teh posojil se je prelival v trgovino, del je verjetno služil odplačilu grosističnih dobav žita za Piran, del pa se je porabil za vračilo prejšnjih posojil. Grosistični posojilodajalci, ki so preskrbovali Piran s potrebnim denarjem (po več tisoč liber letno), so bili navadno ugledni tujci. Med njimi so prevladovali Florentinci (Peršič, 1975, 138–148; 1977, 12–18). Udarec, ki so ga proti sredi 14. stoletja utpele nekatere florentinske družbe zaradi financiranja strank v stoletni vojni, v Piranu ni bil očitno. Pirančanom so posojali večje vsote denarja tudi finančniki iz Furlanije, Benetk, Padove, Milana, Riminija, Carrare ter Trsta, Kopra, Umaga in Pulja v Istri.

Na drobno so denar v Piranu posojali pooblaščeniki komunalni izbranci ali uradniki – komorniki, sami grosistični kreditorji Pirana, njihovi družabniki in uslužbenci ter številni drugi posamezniki. Tujega porekla je bila skoraj četrtnina drobnih zasebnih posojevalcev posameznih manjših vsot denarja. Bili so iz ostale Istre: Trst (NK 13, f.

38v; Mihelič, 2006, št. 352), Milje (NK 5, f. 8v; Mihelič, 2009, 69, št. 106), Koper (VK 2a, f. 15), Izola (VK 10, f. 10v), Dvori (VK 1, f. 114v, prim. CP II, št. 73), Sv. Ivan (VK 2a, f. 57), Sipar (VK 4b, f. 143v), Umag (NK 13, f. 22v; Mihelič, 2006, št. 233), Lovrečica (VK 2a, f. 114), Poreč (VK 2a, f. 83v), Buje (VK 1, f. 56), Oprtalj (VK 4, f. 110), Buzet (VK 2, f. 35v), iz Furlanije (VK 2, f. 102v) in krajev: Čedad (VK 6, f. 29), Videm (VK 2a, f. 39), Tarčent (VK 4, f. 225v), Maiano (VK 2, f. 17v), S. Daniele (VK 2, f. 192, prim. VK 2, f. 5v), iz južnejših mest: Tržič (VK 2, f. 75), Gradež (VK 1, f. 11v, prim. VK 4, f. 191v), Portogruaro (VK 4b, f. 159v), Caorle (NK 1, f. 66v; Mihelič, 1984a, št. 852, 853, prim. NK 1, f. 62; Mihelič, 1984a, št. 783), iz Benetk (VK 7, f. 114) in okolice: Burano (VK 1, f. 51terv), Mazzorbo (VK 4, f. 50v), Murano (VK 6, f. 68v), iz Padove (VK 11, f. 22v), Toskane (VK 1, f. 165v) in Firenc (NK 13, f. 6v; Mihelič, 2006, št. 67, prim. NK 13, f. 7; Mihelič, 2006, št. 71) ter mest Verona (VK 1, f. 23v, prim. VK 2a, f. 37), Como (VK 2, f. 165), Tortona (VK 2a, f. 16), Monselice (VK 4, f. 31v), Ferrara (VK 7, f. 165v, prim. CP II, št. 111), iz krajev v severnem in severovzhodnem zaledju Istre: Gorica (VK 2a, f. 20), Pivka (VK 6, f. 87v), Ljubljana (VK 6, f. 67v) in pokrajine Karentana (VK 2, f. 75), od dalmatinskih mest se v taki zvezi omenja Šibenik (VK 5, f. 116v).

Kmetijska dejavnost

Čeprav kmetijstvo (poljedelstvo in živinoreja) ne sodi med značilne mestne panoge, je v mediteranskih mestih, ki so – tako kot Piran – obvladovala tudi agrarno zaledje, imelo dokajšen pomen. Zato ne bo odveč, če si ogledamo tudi strukturo tujcev na tem področju.

Na Piranskem so agrarno posest in iz nje izhajajoče dohodke uživale piranska komuna, več cerkvenih skupnosti in številni zasebniki. Več cerkvenih in laičnih tujih gospodov je posedovalo ali uživalo dohodke od širših območij na Piranskem: oglejski patriarhi (in po njih samostan v Beligni pri Ogleju (listina 1173, ?, ?, Oglej; CP I, št. 2) in samostan sv. Nikolaja z Lida v Benetkah (listina 1320, 12. 11., Koper; CP II, št. 41), momjanski gospodje, koprška družina de Castro (Pahor, 1981, 6), istrski mejni grof (Gradivo, 1911, št. 217), tržaški (Gradivo, 1906, št. 367; CDI, N. 636), koprski (Mihelič, 2005, 97–125; CP II, št. 204, 205, 206) in novigralski škof (Pahor, 1981, 4–5), goriški grofje (Gradivo, 1928, št. 159), že omenjeni momjanski gospodje, Almerigotti (CP I, št. 92), Bratti (listina 1329, 9. 7., Trst, CP II, št. 18 A; CDI, N. 636; VK 8, f. 80–80v), De Castri iz Kopra (Pahor, 1981, 6), Dandoli (Gradivo, 1928, št. 159; Pahor, 1981, 6) iz Benetk itd. Drobni posestniki agrarnih nepremičnin so bili večinoma domačini, a tudi ugledni tuji doseljenci. Ti so med zasebnimi lastniki kmetijskih nepremičnin na Piranskem predstavljali desetino, po poreklu pa so izvirali iz drugih istrskih krajev: Trst (VK 2, f. 56), Milje (VK 2a, f. 102), Koper (VK 2a, f. 102v), Izola (VK 2a, f. 116), Dvori (CP II, št. 73), Sv. Ivan (VK 2a, f. 78), Sipar

(VK 2a, f. 87), Umag (VK 1, f. 125v), Sočerga (VK 4, f. 203), Momjan (listina 1332, 10. 5., Piran), Buje (VK 4, f. 39), Grožnjan (VK 2, f. 88), Oprtalj (VK 4, f. 148), Motovun (VK 9, f. 102–102v), Buzet (VK 2, f. 130v), Sovinjak (VK 9, f. 91), iz severnega in severovzhodnega zaledja Istre: Gorica (VK 9, f. 96v), Prosek (VK 2a, f. 5v), Rodik (VK 2, f. 176), Vipava (VK 8, f. 243v–244), Pivka (VK 1, f. 146), Ljubljana (VK 4b, f. 141), iz mest ob severozahodni obali Jadrana: Tržič (VK 8, f. 101v), Oglej (Monumenti, 1876, št. 309; VK 6, f. 178–178v), Gradež (NK 13, f. 17; Mihelič, 2006, št. 178), Caorle (NK 2, f. 25v; Mihelič, 1986, št. 274), Portogruaro (VK 9, f. 52v), Treviso (VK 1, f. 117v), Benetke (VK 2, f. 213v), Padova (VK 2a, f. 10v), Chioggia (VK 1, f. 73v), Monselice (VK 1, f. 55), iz Furlanije (VK 2, f. 88) in naselij: Krmin (VK 2, f. 135v), Videm (VK 2, f. 182), Čedad (VK 2a, f. 113v), Humin (listina 1332, 26. 6., Piran), Maiano (VK 4b, f. 177v), Ragogna (VK 4, f. 58v), Verona (VK 6, f. 215), Como (VK 2, f. 162v), Tortona (VK 8, f. 233), Firenze (listina 1305, 13. 6., Piran; CP II, št. 14), Aquila (listina 1332, 27. 11., Piran; CP II, št. 80), iz južnejših krajev obeh obal Jadrana: Šibenik (VK 1, f. 152), Dubrovnik (VK 2, f. 55v), Fano (VK 4, f. 199v), ter celo s Sardinije (VK 2a, f. 67, prim. VK 1, f. 16v). Delež Slovanov je bil med nosilci lastniških pravic v piranskem agrarnem zaledju zanemarljiv, znašal je kakšno dvajsetino.

Podobno sliko moremo ugotoviti tudi iz lastništva nad živino (Mihelič, 1984b, 217–218). Kot lastniki živine se navadno omenjajo zasebniki. Piranska komuna je imela za potrebe ljudske vojske na razpolago določeno število konj. Tudi nekatere cerkvene skupnosti so za svoje potrebe razpolagale z lastno živino. Zasebni lastniki živine so bili večinoma domačini, vendar je delež tujih prišlecev med njimi znašal kar dobro četrtino. Bili so iz drugih istrskih krajev kot Trst (VK 11, f. 23v), Koper (VK 1, f. 5bis), Izola (VK 2a, f. 58v), Rožari (VK 2, f. 113), Pomjan (VK 1, f. 74), Popetre (VK 2, f. 120), Sipar (NK 10, f. 17; Mihelič, 2016, št. 281), Umag (VK 1, f. 133v–134), Lovrečica (VK 5, f. 76), Novigrad (VK 8, f. 149v), Sočerga (VK 7, f. 140v–141), Momjan (VK 2a, f. 64), Buje (VK 1, f. 150v), Brtonigla (VK 2, f. 99), Šalež (VK 4, f. 222), Rašpor (VK 1, f. 89), Oprtalj (VK 2a, f. 96v), Motovun (VK 11, f. 13v), Buzet (VK 1, f. 144v–145), Vižinada (VK 8, f. 149v), Zamask (VK 4b, f. 216), Pazin (VK 2a, f. 27v), Žminj (VK 2a, f. 58), Svetvincenat (VK 4, f. 92v), Labin (VK 4b, f. 179), Barban (VK 2, f. 181), Vodnjan (listina 1294, 30. 10. Pulj; CP I, št. 218), Pulj (VK 2a, f. 52v), Sv. Mihael (?) (VK 1, f. 47), iz krajev Sobonje (VK 1, f. 158v–159), Pasjak (VK 2, f. 75v), Reka (VK 1, f. 100), iz istrskega zaledja: Prosek (VK 2, f. 124v), Gorica (VK 2a, f. 52), Vipava (VK 2, f. 101v), Senožeče (VK 1, f. 82), Ljubljana (VK 1, f. 127v). Živino so imeli in se z njo ukvarjali prišleci iz Furlanije (VK 1, f. 42v), iz Humina (VK 2, f. 120v), Maiana (VK 2a, f. 23), iz nekaterih drugih italijanskih krajev, npr.: Pelestrina (VK 5, f. 59), Benetke (VK 4, f. 48), Verona (VK 2, f. 132), Firenze (NK

9, f. 1v–2; Mihelič, 2016, št. 5, 6, 7). Delež Slovanov, ki se omenjajo kot lastniki oz. oskrbniki živine, je znašal dobro sedmino.

Ribolov

V srednjeveškem Piranu je bogato dokumentirana tudi ribolovna dejavnost. Uporabna pravica za večji del ribiških lovišč pred Piranom v Strunjanu, Fažanu, Padernu, Sečovljah in pod Savudrijo je pripadala piranski komuni, nekaterim cerkvenim skupnostim (kapitlju Sv. Jurija v Piranu, morda cerkvi Sv. Lovrenca) in uglednim zasebnikom, v redkih primerih tujcem iz Benetk (listina 258, 25. 5., Piran; CP I, št. 100) in Firenc (listina 1336, 5. 3., Piran; CP II, št. 118). Dohodek od ribolova v svojih vodah (četrtino donosa ulova) je piranska komuna oddajala letno v zakup na javni dražbi, zakupniki pa so smeli pravico do ribolova (od mihaelovega 29. septembra do konca marca) oddajati izvajalcem v zakup. Ribiči, ki so ribarili v piranskih vodah, so bili večinoma domačini. Tujci iz Burana (VK 2, f. 205), Trevisa (VK 7, f. 149) in Kopra (VK 5, f. 155v–156) so med njimi predstavljali kako desetino (Mihelič, 1985, 31–38).

Solarstvo

Solna polja¹ v Piranu so bila v Strunjanu, Fažanu in Sečovljah. Prve podatke o solinah v Piranu srečamo v drugi polovici 13. stoletja, pogostejši pa so po beneški osvojitvi Pirana 1283. Beneške težnje po monopolu v prometu s soljo so v drugi polovici 14. stoletja pripeljale do omejitve solne proizvodnje in do maksimiranja letnega pridelka piranske soli s strani Benetk. Piranska komuna je od solin dobivala davek v višini sedmine solnega pridelka. Davek je dajala na letni dražbi v zakup. Zasebni lastniki solin so bili zelo ugledni. Med njimi je bila zlasti aktivna iz Benetk priseljena družina Caviano, ki je trgovala s soljo in zakupovala komunalne dohodke od solin. Vlagala je v proizvodnjo soli in izgradnjo novih solnih obratov (VK 2a, f. 39v; CP II, št. 156). Med lastniki solin so prednjačili Pirančani. Delež tujcev iz Izole (VK 2, f. 245), Kopra (VK 2a, f. 22, prim. VK 2a, f. 21v), Vidma (VK 6, f. 175, prim. VK 2, f. 33v), Benetk (listina 1258, 28. 5., Piran; CP I, št. 100), Padove (CP II, št. 157), Verone (VK 1, f. 141v) in Manfredonije (listina 1278, 18. 10, Piran; CP I, št. 155) med posestniki solnih polj ni znašal niti desetine, delež Slovanov pa je bil med njimi zanemarljiv. Gradnjo solin so imeli pogosto v rokah doseljenci iz Kopra (VK 2a, f. 106v), Izole (CP II, št. 156), Paga (VK 2a, f. 106v), pa tudi iz Padove (CP II, št. 157) in Manfredonije (listina 1278, 18. 10., Piran; CP I, št. 155). Pridobivanje soli je bilo v rokah posameznih

Izolanov (VK 8, f. 133), številnih Koprčanov (VK 2a, f. 21v), nekaj Miljčanov (VK 7, f. 46) in posameznikov iz Momjana (VK 2, f. 25) in Pulja (VK 1, f. 124). Iz severovzhodnega zaledja je bil med najemniki solin prišlec iz Vipave (VK 7, f. 30). Iz obmorskih krajev vzhodne obale Jadrana in iz bolj oddaljenega Egejskega morja so prihajali v velikem številu solinarji s Paga (Mihelič, 1985, 44), ki so na Piransko vpeljali nov način priprave solin, srečamo pa tudi posamezne doseljence iz Zadra (VK 7, f. 139), Dubrovnika (VK 1, f. 61v) in Soluna (VK 8, f. 130). Italijansko stran so v vlogi solinarjev predstavljali posamezni prišleci iz Chioggie (NK 13, f. 6v; Mihelič, 2006, št. 66), Padove (VK 2, f. 245), Ferrare (VK 8, f. 245), Manfredonije (listina 1278, 18. 10., Piran; CP I, št. 155) itd. Delež tujcev med graditelji solin in solinarji je znašal skoraj 70%. Na slovansko poreklo moremo sklepati iz imen kake sedmine delavcev, ki so se ukvarjali s solinami (Mihelič, 1985, 39–51).

VKLAPLJANJE OPAZNEJŠIH TUJCEV V PIRANSKO MESTNO SREDINO

Značilno ilustracijo integracije tujih doseljencev v mestno poslovno, družbeno in družabno okolje v Piranu omogočata zlasti dve družini, o katerih viri obravnavane časa obsežno poročajo: florentinska družina Peroni (Mihelič, 1980) in beneška družina Caviano (Mihelič, 1986).² Obe sta se premoženjsko in družbeno povzpeli, njuni člani so bili sprejeti v piranski veliki svet nazadnje pa sta se tudi družinsko povezali s poroko.

V drugi polovici 13. stoletja sta se v Piran priselila Lapo in Gracius Peroni, sinova florentinskega poslovnega Rainerius-a. Pri vzponu v višjo družbo je bila pomembna družinska povezava. 1. junija 1282 se je Lapo v cerkvi Sv. Štefana poročil z Istrijo iz bogate piranske družine Apollonio (Mihelič, 2015). Brata sta se hitro uveljavila v poslovnem življenju v mestu: v Piran sta dobavljala žito, izvažala pa vino in olje. Poslovala sta s Toskano, Istro in Dalmacijo. Odprla sta prodajalno s toskanskim suknom, kožami iz zaledja in domačo soljo. Posojala sta denar. Dobiček sta nalagala v nepremičnine. Postala sta ugledna piranska meščana, Lapo pa se je povzpел v vrste meščanskega vrhnjega sloja. V zakonu z Istrijo je imel tri sinove. 8. novembra 1327 je dal zapisati oporoko. Za glavnega dediča je izbral vnuka Franciscus-a, ki pa naj bi po dedovem volilu svoji sestri Istriji izplačal veliko doto. Da je zmožel to finančno breme, se je poročil z Marchesino Caviano iz ene najbogatejših piranskih družin beneškega porekla in s pomočjo njene dote izplačal sestro in svaka. Lapo je umrl pred majem 1328, v poslovnem življenju pa sta ga nasledila sin Rainerius³ in vnuk Franciscus.

1 Novejše obsežno delo o solinah z obsežno literaturo: Bonin, 2016.

2 Znanih je precej primerov tujcev, ki so v Piranu zasedali visoke položaje; po podreditvi Pirana Benetkam so funkcijo podestata dosledno zasedali Benečani, pred tem pa so mestu načelovali drugi ugledni gospodje, npr. Momjanski (Darovec, 2016, 6).

3 Običaj tedanjega poimenovanja je narekoval, da ima (vsaj en) vnuk ime po dedu po očetovi liniji.

Prvi znani član družine Caviano, Benedictus je prišel v Piran nekje na prelomu 13. in 14. stoletja. Uveljavil se je kot kreditor, prodajalec žita, sukna in vina na kredit, imel je prodajalno, soline, fevd in desetine koprške škofije ter hišo v ugledni piranski četrti Misana. Njegovi trije sinovi s Henglerado: poklicni trgovec Çaninus ter notarja Catarinus in Marcus so očetovo poslovanje večkratno presegli. Tudi oni so se družinsko povezali z omenjeno ugledno piransko družino Apollonio, iz katere je izhajala Çaninova žena, v to družino pa sta se poročili še dve Catarinovi hčerki. Rodbinsko povezavo pa so vzpostavili tudi s florentinsko družino Peroni kamor sta se poročila Çaninova hči Marchesina in eden Marcovih sinov.

RAZISKOVALNI IZZIVI

Prikazana mikroštudija je lokalno omejena na mesto Piran. Pridobljeni podatki vabijo k primerjalnim raziskavam o mediteranskih mestih in prišlecih v njihovi sredi. Glede možnih primerjalnih pristopov odnosa mest do priseljencev in obratno ter vpliva priseljencev na mestno življenje so znotraj posameznega mesta možne primerjave udeležbe tujcev po strokah ter posameznih uglednih družin po njihovem vplivu in doseganju visokih javnih položajev. Navzven pa so možne komparativne raziskave med mediteranskimi mesti podobne velikosti. V konkretnem primeru Pirana bi bila privlačna primerjava z manjšimi mesti, s katerimi je imel poslovne stike. Pokazala bi zrcalno sliko prisotnosti in vloge Pirančanov v teh mestih, po možnosti pa naj bi bila pridobljena na osnovi gradiva, podobnega piranskemu.

THE ECONOMIC ATTRACTIVENESS OF THE MEDIAEVAL PIRAN FOR FOREIGN IMMIGRANTS

Darja MIHELIČ

Murnikova ulica 18, 1000 Ljubljana, Slovenia
e-mail: mihelic@zrc-sazu.si

SUMMARY

The structure of origin of foreigners who sojourned or lived in Piran before the mid-14th century reveals an interesting symmetry: the proportion of foreigners from other parts of Istria was equal to that of foreigners originating from Italian provinces. Amounting to 47% of Piran's foreign population each, the two groups combined represented slightly over nine tenths. Newcomers from the northern and north-eastern hinterlands of Istria as well as those from the eastern Adriatic coast and its hinterland represented less than one fifteenth of all foreigners in Piran. Making up 3% of the newcomer population each, said two groups were numerically balanced as well.

Owing to Venice's hegemonic position, Venetians had a considerable sway in Piran; the majority of other newcomers came from the neighbouring towns. Piran also maintained weaker but still notable ties with some other Istrian towns, and the other side of the Adriatic.

Integration of foreigners into the town's business community is evident from the structure of their presence in various economic activities in Piran. The economy of medieval urban settings was primarily based on non-agrarian activities, crafts and small trades, commerce, and money transactions. Mediterranean urban settings controlled the stretch of immediate hinterlands, where the local inhabitants engaged in agriculture and those in coastal towns also in fisheries and salt production.

A characteristic illustration of how foreign newcomers were integrated into Piran's business, societal and social environment is provided by two families: the Peroni family from Florence and the Caviano family from Venice. Both attained a material and social rise, with their members being admitted into the High Council of Piran and establishing ties with local families through marriages.

In regard to comparative approaches to investigating the mutual relationship between Mediterranean towns and newcomers and the influence that the latter had on the life in the urban setting, comparisons in a given town may be drawn in view of the participation of individual foreigners by trade and of individual distinguished families by their influence and high-ranking positions in society. From a broader perspective, however, comparative research may be conducted between Mediterranean towns of similar sizes. In the specific case of Piran, a comparison to smaller towns with which Piran maintained business contacts seems especially pertinent, as it would provide a mirror image of the presence and role played by Piran's natives in them, an image that would, if possible, be obtained by drawing on materials similar to those found in Piran.

Keywords: medieval Piran, the originis of migrants in medieval Piran, integration of immigrants in the economy of Piran, family Peroni, family Caviano

VIRI IN LITERATURA

- SI PAK PI** – Pokrajinski arhiv Koper, izpostava Piran.
- Listina** – SI PAK PI 9.1 Notarske pergamentne listine.
- NK** – SI PAK PI 9, notarska knjiga (1, 2, 3, 5, 6, 9, 13, 14).
- VK** – SI PAK PI 9, vicedomska knjiga (1, 2, 2a, 4, 4b, 5, 6, 7, 8, 9, 11).
- CDI** – P. Kandler. Codice diplomatico istriano. Trieste, Riva (riproduzione), 1986.
- CP I** – C. De Franceschi. Chartularium Piranense. Raccolta dei documenti medievali di Pirano. I (1062–1300). AMSI 36, Parenzo, 1924.
- CP II** – C. De Franceschi. Chartularium Piranense. Raccolta dei documenti medievali di Pirano. II (1301–1350). AMSI 43. Pola, Parenzo, 1931, št. 1–39, 19–96; AMSI 44. Pola, Parenzo, 1932, št. 40–65, 271–320; AMSI 45. Pola, Parenzo, 1933, št. 66–102, 255–320; AMSI 46. Pola, 1934, št. 103–153, 107–192; AMSI 47. Pola, Parenzo, 1935, št. 154–215, 123–230; AMSI 50. Pola, Parenzo, 1938, št. 1–21 (Aggiunte), 171–200.
- Kos, F. (1906):** Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku. Druga knjiga (l. 801–1000). Ljubljana, Leonova družba.
- Kos, F. (1911):** Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku. Tretja knjiga (l. 1001–1100). Ljubljana, Leonova družba.
- Kos, F. & M. Kos (1928):** Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku. Peta knjiga (1201–1246). Ljubljana, Leonova družba.
- Mihelič, D. (1984a):** Najstarejša piranska notarska knjiga (1281–1287/89). Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU (Viri za zgodovino Slovencev, knjiga 7).
- Mihelič, D. (1986):** Piranska notarska knjiga. Drugi zvezek (1284–1288). Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa (Viri za zgodovino Slovencev, knjiga 9).
- Mihelič, D. (2002):** Piranska notarska knjiga. Tretji zvezek (1289–1292). Ljubljana, Založba ZRC, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU (Thesaurus memoriae, Fontes 1).
- Mihelič, D. (2006):** Piranska notarska knjiga (1298–1317). Četrti zvezek. Ljubljana, Založba ZRC, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU ((Thesaurus memoriae, Fontes 4).

Mihelič, D. (2009): Piranske notarske knjige – Fragmenti (1289–1305). Peti zvezek. Ljubljana, Založba ZRC, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU (The-saurus memoriae, Fontes 7).

Mihelič, D. (2016): Piranske notarske knjige – Fragmenti (1284–1296). Šesti zvezek. Ljubljana, Založba ZRC, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU (The-saurus memoriae, Fontes 13).

Minotto, A. S. (1894): Documenta ad Forumjulii, Istriam, Goritiam, Tergestum spectantia, AMSI 10. Parenzo.

Minotto, A. S. (1896–1897): Documenta ad Forumjulii, Istriam, Goritiam, Tergestum spectantia, AMSI 12. Parenzo.

Minotto, A. S. (1897–1898): Documenta ad Forumjulii, Istriam, Goritiam, Tergestum spectantia, AMSI 13. Parenzo.

Monumenti (1876): Monumenti storici pubblicati dalla Deputazione Veneta di Storia Patria, vol. 1. Documenti 1. I Libri Commemorativi della Repubblica di Venezia. Regesti 1/2. Venezia 1876.

Bonin, F. (2016): Belo zlato krilatega leva. Razvoj severnojadranskih solin v obdobju Beneške republike. Piran, Pomorski muzej »Sergej Mašera«.

Bertoša, M. (1978): Neki povijesni i statistički podaci o demografskim kretanjima u Istri u XVI i XVII stoljeću, Radovi 11. Zagreb, Sveučilište u Zagrebu – Institut za hrvatsku povijest, 103–129.

Bertoša, M. (1986): Mletačka Istra u XVI i XVII stoljeću. 2. Društvene strukture, populacija, gospodarstvo. Misao 5. Pula, Istarska naklada.

Bertoša, M. (1995): Istra. Doba Venecije (XVI.–XVIII. stoljeće). Pula, Zavičajna naklada »Žakan Juri« (2. izdaja).

Darovec, D. (1995): Poskus opredelitve problematike naseljavanja Slovencev med Dragonjo in Mirno do 17. stoletja in njen vpliv na oblikovanje slovenske etnične meje v Istri. Slovenci v Hrvaški. V: Kržišnik-Bukič, V. (ur.): Zbornik skupine avtorjev. Projekt Slovenci v prostoru nekdanje Jugoslavije izven Slovenije 1. Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja, 37–61.

Darovec, D. (2002): Slovensko-hrvatska etnička granica u Istri. Tabula 5. Časopis Filozofskog fakulteta u Puli, 121–142.

Darovec, D. (2016): Turpiter interfectus. The Seigneurs of Momiano and Pietrapelosa in the Customary System of Conflict Resolution in Thirteenth-century Istria. Acta Histriae 24, 1, 1–42.

Gestrin, F. (1965): Trgovina slovenskega zaledja s primorskimi mesti od 13. do konca 16. stoletja. Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti (Dela 15).

Ivetic, E. (1997): La popolazione dell'Istria nell'età moderna. Lineamenti evolutivi. Collana degli atti. Centro di ricerche storiche – Rovigno N. 15. Fiume, Unione Italiana; Trieste, Università Popolare; Rovigno, Centro di Ricerche Storiche.

Ivetic, E. (1999): L'Istria moderna. Un'introduzione ai secoli XVI – XVIII. Collana degli atti. Centro di ricerche storiche – Rovigno N. 17. Fiume, Unione Italiana; Trieste, Università Popolare; Rovigno, Centro di Ricerche Storiche.

Krivokapić, M., Perošević, N. (2016): Čuvanje i/ili gubljenje etnolingvističkog identiteta istarskih Crnogoraca. Acta Histriae 24, 3, 463–490.

Mihelič, D. (1980): Življenje in poslovanje nekaterih Peronijev v srednjeveškem Piranu. Kronika. Časopis za slovensko krajevno zgodovino 28, 1, 14–22.

Mihelič, D. (1984b): Agrarno gospodarstvo Pirana od 1280 do 1340. Zgodovinski časopis 38, 3, 193–224.

Mihelič, D. (1985): Neagrarno gospodarstvo Pirana od 1280 do 1340. Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa (Dela 27).

Mihelič, D. (1986): Življenje in poslovanje nekaterih Cavianijev v srednjeveškem Piranu, Kronika, Časopis za slovensko krajevno zgodovino 34, 3, 125–136.

Mihelič, D. (2005): Bog je najprej samemu sebi brado ustvaril. Spor med koprsko škofijo in Pirančani za dajatev od pridelka olja (začetek 13. stoletja). V: Mihelič, D. (ur.): Ad fontes. Otorepčev zbornik. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, 97–125.

Mihelič, D. (2015): Apollonio: družina notarjev, videcominov, konzulov, sodnikov, prokuratorjev ... Acta Histriae 23, 4, 631–654.

Pahor, M. (1981): Fevdalna posest na piranskem ozemlju do konca 13. stoletja, Kronika, Časopis za slovensko krajevno zgodovino 29, 1–8.

Peršič, J. (1975): Florentinec Franciscus Benzini, bankir v Piranu (1338–1348). Kronika, Časopis za slovensko krajevno zgodovino 23, 3, 138–148.

Peršič, J. (1977): Družina florentinskih bankirjev Soldanier in Piran. Kronika. Časopis za slovensko krajevno zgodovino 25, 1, 12–18.

Schiavuzzi, B. (1901): Cenni storici sull'etnografia dell'Istria. AMSI 18, 1–2, 75–120.

Vilfan, S. (1974a): Die mittelalterliche Stadt zwischen Pannonien und der Nordadria. Binnen- und Küstenstädte im slowenischen Raum. V: Internationales kulturhistorisches Symposium Mogersdorf 1972, 4. Szombathely, Vas megye Tanácsa Művelődésügyi Osztálya, 125–141.

Vilfan, S. (1974b): Stadt und Adel. Ein Vergleich zwischen Küsten- und Binnenstädten zwischen der Oberen Adria und Pannonien. V: Die Stadt am Ausgang des Mittelalters. Linz, Österreichischer Arbeitskreis für Stadtgeschichtsforschung, 63–74.

Vilfan, S. (1975): Tipologija srednjovekovnih gradova Slovenije i etnička struktura njihovog stanovništva. Jugoslovenski istorijski časopis 14, 1–2, 19–27.